

Отже, аналіз вербалізації концептосфер *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* показав, що концепт *ЧЕСТЬ* передбачає певні якості і принципи людини, які, відповідно, формують її добре ім'я, хорошу репутацію, натомість *ГІДНІСТЬ* визначають через систему ставлень (ставлення людини до самої себе, інших людей, держави, суспільства); акцент зроблено на позитивних моральних якостях, усвідомленню людиною своєї громадської ваги й обов'язку.

Зазначені лексеми пов'язані парадигматичними зв'язками: *безчестя, ганьба, підлість; недостойність (антоніми); (людська) гідність, самоповага, благородство, чесність, порядність, справедливість; слава, гордість, знак поваги, шана, пошана, шаноба; (дівоча) невинність, незайманість, цнотливість; цнота, чеснота, дівоцтво, непорочність; достоїнство, достойність, самоповага, гонор, (з перебільшенням) гордість; власне я (синоніми)*. Крім того ці слова утворюють словотвірні гнізда. Виявлено, що слово *ЧЕСТЬ* має більш розгалужену систему дериватів, ніж *ГІДНІСТЬ*.

Відібрано фразеологічні сполучення, що вербалізують важливі риси цих концептосфер. Зокрема, аналіз прислів'їв і приказок дав змогу виокремити такі аспекти: **суспільний аспект: а) поведінка, б) дії людини, в) відношення до людей; етичний аспект: а) чесність, б) совість; релігійний аспект (пошана Бога; побутовий аспект: а) харчування, б) пияцтво, в) матеріальні блага, г) праця, г) зовнішній вигляд; д) політичний аспект (позиція людини)**.

Проведені спостереження не є вичерпними, вони відкривають перспективу подальшого дослідження концептосфер *ЧЕСТЬ* і *ГІДНІСТЬ* в українській лінгвокультурі, зокрема, за матеріалами асоціативного експерименту та анкетування, проведених з носіями української мови, а також текстів.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Автор, керівник проекту і гол. ред. В. Т. Бусел. – Київ, Ірпін. – Перун, 2005. – 1736 с.
2. Великий тлумачний словник української мови, упоряд. Т. В. Ковальова – Харків : «Фоліо», 2005 – 767 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Кер. вид. проекту : П. М. Мовчан, В. Й. Клічак, В. В. Німчук. – Київ: «Дніпро», 2009. – 1332 с.
4. Друль О. Кілька думок про гідність // Електронний ресурс: <http://zbruc.eu/node/21702>
5. Етимологічний словник української мови: У 7 томах / Ред.-кол.: О. Мельничук (голов. ред.) та ін., Київ: Наукова думка, 1989.
6. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови, близько 15000 синонімічних рядів. – Київ : СП «Кобза», 1993 // Електронний ресурс:http://hohlopedia.org.ua/slovyk_synonimiv_karavanskogo/
7. Концепт БОЛЬ в типологическом освещении / Ред. В. Брицын, Е. Рахилина, Т. Резникова, Г. Яворская. – Київ : Видавничий Дім Дмитра Бураго 2009, 424 с.
8. Короткий тлумачний словник української мови: бл. 7000 слів / За ред. Д.С. Гринчишина. – Київ : «Прогрес», 2004. – 608 с.
9. Лексикон славенороскій П. Беринди / Підгот. текст В. Німчук. – Київ : Вид. АН УРСР, 1961. – 272 с.
10. Мартінек С. В. Концепти ВОЛЯ та СВОБОДА в українській культурі (за результатами асоціативного експерименту), [у:] Лінгвістичні дослідження. Зб. наук. праць / За ред. Л. Лисиченка. – Харків : ХДПУ 2001, Вип. 7. – С. 184–190.
11. Новий тлумачний словник української мови у 3 томах, вид. 2, випр./ Укл. В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконті, 2001. – 926 с.
12. Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше (Вибране) // Електронний ресурс: <http://ukrlife.org/main/nomis/right.html>
13. Полюга М. М. Словник антонімів: понад 2000 антонімичних пар. – Київ: Рад. школа, 1987 // Електронний ресурс:http://hohlopedia.org.ua/slovyk_synonimiv_polyugu/
14. Прислів'я та приказки – Українські традиції // Електронний ресурс: <http://traditions.org.ua/usna-narodna-tvorchist/pryslivia-ta-prykazky>
15. Радзівська Т., Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту: Текст – соціум – культура – мовна особистість, Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2010 – 491 с.
16. «Словники України» on-line, Web. 01.12.2014 <<http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>>.
17. Словник української мови в 11 томах. – Київ : Наукова думка, 1970 – 1980 // Електронний ресурс: <http://sum.in.ua/>
18. Словник українських морфем: понад 45000 / Л. М. Полюга. – Вид. 3-є, допов. і випр. – К. : Довіра, 2009. – 554 с. (Словники України).
19. Тлумачний словник української мови: понад 12500 статей (бл. 40000 слів) / За ред. В. С. Калашника.- 2-ге вид., випр. і доп. – Харків : «Трапор», 2004. – 992 с.
20. Фразеологічний словник української мови – до 2000 сталих виразів // Електронний ресурс: <http://svitslova.com/idioms-dictionary.html>
21. Bartminski Jerzy, Aspects of Cognitive Ethnolinguistics / Edited by Jörg Zinken. – London : Equinox 2009, 245 p.
22. Brzozowska M. Honor // Język. Wartosci. Polityka. – Lublin: UMCS, 2006. – S. 122–127.
23. Grzeszak M. Polski HONOR w swietle danych slownikowych // Etnolingwistika. Problemy jezyka i kultury. – T. 25. – Lublin: UMCS, 2013. – S. 23–38.

УДК 811.161.2:81'367.4 (811.161.2+811.111+811.134.3)

О. І. Чайка,

Академія адвокатури України, м. Київ

ТЕРМІНОСПОЛУКА ЯК МІНІМАЛЬНА СИНТАКСИЧНА ОДИНИЦЯ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ, АНГЛІЙСЬКИХ І ПОРТУГАЛЬСЬКИХ ТЕРМІНІВ ЗОВОВ'ЯЗАЛЬНОГО ПРАВА)

У статті розглядається терміносполука як мінімальна синтаксична одиниця на матеріалі українських, англійських і португальських термінів зовов'язального права. Особлива увага приділяється розмежуванню семантики синтаксичних конструкцій у трьох зіставлених мовах, а також визначається статус елементарних та неелементарних синтаксичних одиниць в українській, англійській та португальській мовах, їх співвідношення та ієрархія. Терміносполучення як процес протиставляється терміносполуці як елементарному термінологічному утворенню непередикативної природи та мінімальній синтаксичній одиниці.

Ключові слова: терміносполука, мінімальна синтаксична одиниця, синтаксис, елементарна / неелементарна синтаксична одиниця.

ТЕРМИНОСОЧЕТАНИЕ КАК МИНИМАЛЬНАЯ СИНТАКСИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА (на материале украинских, английских и португальских терминов обязательственного права)

В статье рассматривается терминосочетание как минимальная синтаксическая единица на материале украинских, английских и португальских терминов обязательственного права. Особенное внимание уделяется разгра-

ниченню семантики синтаксических конструкцій в трьох сопоставляемых языках, а также определяется статус элементарных и неэлементарных синтаксических единиц в украинском, английском и португальском языках, их соотношение и иерархия. Терминосочетание как процесс противопоставляется терминосочетанию как элементарному терминологическому образованию непредикативной природы и минимальной синтаксической единице.

Ключевые слова: терминосочетание, минимальная синтаксическая единица, синтаксис, элементарная / неэлементарная синтаксическая единица.

TERMINOLOGICAL SYNTAGM AS THE SMALLEST UNIT OF SYNTAX (based on the Ukrainian, English and Portuguese terms of obligation)

The article deals with a linguistic issue of the terminological syntagm viewed as the smallest syntactic unit and based on the Ukrainian, English and Portuguese terms relating to law of obligation. Of special value arises semantics differentiation in connection with relative syntactic patterns in the three contrasted languages. In addition, terminological syntagms found in the area of law of obligations and enveloped into elementary and non-elementary syntactic units in the Ukrainian, English and Portuguese languages are subject to the linguistic analysis to further acquire a relevant status. Bridging syntax and semantics, correlation between such Ukrainian, English and Portuguese terminological syntagms is provided together with the proposed hierarchy, well enriched with the examples taken from the adopted legislative acts such as the Civil Codes of Ukraine and Portugal and the Constitution Act of Canada, 1867. Combination of legal terminological units in the field of obligation, considered as a process, is opposed to a terminological syntagm as the elementary terminological formation of non-predicative nature and functioning as the smallest syntactic unit. Also, elementary or non-elementary character of the smallest syntactic unit is distinguished with view to formal or semantic simplicity in a relevant syntactic pattern. Moreover, semantic elementary or non-elementary character reflects the direct ratio against the internal semantic arrangement of a sentence.

Keywords: terminological syntagm, the smallest syntactic unit, syntax, elementary / non-elementary syntactic unit, syntactic pattern.

У сучасному теоретичному мовознавстві незалежно від географії, спираючись на аналіз довідкових лінгвістичних видань, монографій, підручників, новітніх праць і досліджень, наскрізною постає дилема і визначення сфери дії синтаксису як єдиного за концептуальною базою, і диференціації об'єктів синтаксису, основних синтаксичних одиниць, що утворюють ядро та периферію синтаксичних досліджень. Як влучно зауважує А. П. Загнітко, ми живемо в оточенні синтаксичного плюралізму, що вже став нормою для науки [1]. Так, синтаксис, як відомо, поєднує у собі цілу низку фундаментальних понять, з-поміж яких можемо виокремити такі, як поняття про систему синтаксичних одиниць, типологію синтаксичних зв'язків, з одного боку, та семантико-синтаксичних відношень, з іншого, синтаксичні значення, синтаксичні форми та синтаксичні категорії [1; 2; 5; 7; 8]. При розмежуванні синтаксису «великого» і «малого» (С. В. Сорокін, Є. С. Кубрякова, М. П. Кочерган, С. Г. Тер-Мінасова, А. С. Мікоян), де у першому випадку під фокусом дослідження перебуває побудова речення та/або надфразова єдність і власне текст (Г. О. Золотова, І. М. Арібжанова), а у другому – складні еквіваленти слів (А. А. Лучик, О. В. Долгова), тобто ті найдрібніші одиниці мови, нижче яких синтаксичне дослідження «опускається» не може, у цілях даної статті пропонується розглянути терміносполуку як мінімальну синтаксичну одиницю, ґрунтуючись на особливостях семантики синтаксичних конструкцій, визначенні статусу елементарних та неелементарних синтаксичних одиниць, їх співвідношення та ієрархії, та звертаючись до багатого матеріалу української, англійської та португальської мов у сфері зобов'язального права.

Очевидним є той факт, що коло синтаксичних одиниць у лінгвістиці не є чітко визначеним. Паралельно відстежуються декілька підходів до трактування власне синтаксичної одиниці та її ролі у мовленні. Так, деякі мовознавці, наприклад, Ю. С. Долгов, вважають, що сфера синтаксичних одиниць обмежується лише реченням. У той же час інші філологи наголошують на віднесенні синтаксичних одиниць до немодельованих лінійних одиниць мовлення, в результаті чого такі синтаксичні одиниці переходять під фокус і сферу дії лінгвістики тексту [6; 8]. Водночас, вітчизняні науковці (Д. І. Ізаренков, І. Р. Гальперін, Т. М. Ніколаєва) дотримуються думки, що коло синтаксичних одиниць потрібно розширювати, оскільки до його складу включаються і словосполучення, і речення, і складне синтаксичне ціле (надфразна єдність), і абзац, і текст. Услід за А. Загніткою, ми погоджуємося з тим, що в останні часи у лінгвістиці усе більшого поширення набуває визначення трьох синтаксичних одиниць: а) мінімальна синтаксична одиниця; б) словосполучення; та в) речення [1]. До них прилягає складне синтаксичне ціле як конструктивний складник тексту. Вартує зазначити, що усі три синтаксичні одиниці є відтворюваними, але у центрі з-поміж усіх одиниць синтаксису розміщується речення. Наприклад, В. М. Мігірін та ін. відносять словосполучення до сфери мовлення, пояснюючи такий підхід загальним тлумаченням речення і словосполучення, приймаючи до уваги ступінь їх корелятивності / некорелятивності. За А. П. Загніткою, словосполучення – це «бінарна одиниця, утворена шляхом валентних можливостей головного слова з метою номінації тієї чи іншої реалії», тоді як мінімальна синтаксична одиниця – це член речення або елемент словосполучення [1]. У нашому випадку, мова йтиме про терміносполуку в українській, англійській та португальській мовах як мінімальну синтаксичну одиницю.

Вважаємо за доцільне наголосити, що у той час, коли речення є предикативною одиницею у зв'язку з співвіднесеністю його змісту через модально-часові виміри з дійсністю (монопредикатне утворення як, наприклад, просте речення або поліпредикатне утворення як складне речення), то українські, англійські та португальські терміносполуки виступають непредикативними одиницями, оскільки слугують для подання певних концептуальних реалій. У той же час терміносполучення як процес ми відрізняємо від терміносполуки як елементарного термінологічного утворення та мінімальної синтаксичної одиниці. Стосовно мінімальної синтаксичної одиниці, така визначається нами як власне-синтаксичний компонент на ґрунті синтаксичного зв'язку або семантико-синтаксичний компонент на ґрунті семантико-синтаксичного відношення.

Складнішими є питання щодо розмежування понять елементарних / неелементарних синтаксичних утворень у семантичному аспекті. Це пов'язується з синтаксичною позицією, яка може бути як обов'язковою, так і факультативною (необов'язковою). Відповідно, диференціація елементарних і неелементарних терміносполук у порівнянні зі терміносполученням, як правило, здійснюється на підставі кількості компонентів у структурі самої терміносполуки.

Значить, під українськими, англійськими та португальськими елементарними терміносполуками зобов'язального права розуміються такі сполучення термінів, у склад яких входять дві повнозначні мовні одиниці (терміна): укр. зобов'язальне право, англ. *law of obligation*, порт. *direito das obrigações*; укр. заміна кредитора, англ. *substitution of a creditor*, порт. *substituição de um credor*; укр. первісний кредитор, англ. *primary creditor*, порт. *credor principal*; укр. грошова одиниця, англ. *monetary unit*, порт. *unidade monetária*; укр. грошова вартість, англ. *cash value*, порт. *valor pecuniário*.

Неелементарні терміносполуки української, англійської та португальської термінологічних систем у сфері зобов'язального права позначають сполучення термінів, у склад яких входять більше, ніж дві повнозначні мовні одиниці (терміна) на позначення зобов'язальних правовідносин (див. неелементарні словосполучення, за І. Р. Вихованцем): укр.

наш фінансовий результат, англ. *our financial result*, порт. *nosso resultado financeiro*; укр. *Ваша управлінська політика*, англ. *your management policy*, порт. *a sua política de gestão*. Такі сполуки (термінів) можуть бути неелементарними, але у власне-синтаксичному вимірі вони репрезентують один тип зв'язку і тому утворюють периферію неелементарних терміносполук. Ядро у нашому випадку становлять терміносполуки, які не лише уміщують у собі більше двох повнозначних термінів, а у яких також наявні два або більше типи власне-синтаксичного зв'язку: наприклад, укр. *первісний кредитор у зобов'язанні* = *первісний кредитор* (атрибутивний зв'язок) + *кредитор у зобов'язанні* (атрибутивний зв'язок). Звернімо увагу, що репрезентація зазначених українських терміносполук пов'язана з різними формами підрядного прислівного зв'язку, де *первісний кредитор* – узгодження, *кредитор у зобов'язанні* – слабкий тип керування, оскільки компонент терміносполучення у *зобов'язанні* є валентно незумовленим і залежить від стрижневого терміна *кредитор*. Ще одним прикладом ядра є українська терміносполука *негайне виконання зобов'язання*, що при членуванні утворює два мовних блоки: *негайне виконання* (атрибутивні типи власне-синтаксичного зв'язку) та *виконання зобов'язання* (атрибутивні типи зв'язку). Їх репрезентація у першому сполученні пов'язана з узгодженням та з відмінковим приляганням у другому, відповідно. Більш того, при аналізі терміносполуки *виконання зобов'язання* слід зважати на сильнокерованість її компонентів – саме: залежний компонент (*зобов'язання*) окреслює об'єктну семантику (*виконання*) – *виконання* (чого?) *зобов'язання*. Аналогічні зв'язки властиві терміносполукам англійської та португальської мов у сфері зобов'язального права. Так, пор. англ. *mutual consent of the (contracting) parties* та порт. *mútuo consentimento dos contraentes* – укр. 'взаємна згода сторін (угоди)': англ. *mutual consent* та порт. *mútuo consentimento* (атрибутивні типи зв'язку) + англ. *consent of the (contracting) parties* та порт. *consentimento dos contraentes* (прийменникове керування, що виражається за допомогою прийменника *of* в англійській мові та злиттям прийменника *de* і означеного артикля *os* для іменників чоловічого роду у множині у португальській – аналог родового відмінка в українській). В обох випадках репрезентація англійського та португальського терміносполук пов'язана з різними формами підрядного прислівного зв'язку. Також спільною є атрибутивна препозиція, що для португальської мови є досить великою рідкістю. Як правило, прикметники у португальській граматиці прилягають до іменників у постпозиції. Прийменникове керування за допомогою *of* в англійській та *de* в португальській мовах у вказаних прикладах указують на атрибутивність зв'язків, точніше, на один із підвидів атрибутивних семантико-синтаксичних відношень – суб'єктно-означальні відношення. У таких відношеннях залежний компонент окреслює суб'єкта, тобто на рівні терміносполуки залежний термін виступає кінцевим мовним продуктом перетворення внутрішньореченнєвої позиції підмета, в результаті чого така терміносполука постає наслідком дериваційних відношень між реченням і термінотворенням: пор. англ. *the (contracting) parties consent (grant consent)* → *consent of the (contracting) parties* та порт. *os contraentes consentem (concedem o consentimento)* → *consentimento dos contraentes* (укр. букв. 'сторони (за угодою) погоджуються / надають згоду → згода сторін (за угодою)'). Відмінністю між англійською терміносполукою та португальською є кількість компонентів у останньому із зазначених терміносполук – в англійській мові атрибутивна деталізація *the contracting parties* включає два елементи, тоді як у португальській – термін-відповідник є однокомпонентним.

Окремо вирізняються мінімальні синтаксичні одиниці, які аналогічно за своїм виявом можуть бути **формально елементарними / неелементарними** та **семантично елементарними / неелементарними**. Це, перш за все, пов'язано з особливостями їх термінобудови (формальна елементарність / неелементарність терміна) та специфікою вираженої семантики (семантична елементарність / неелементарність терміна).

Формальна елементарність властива мінімальним синтаксичним одиницям, які складаються з однієї морфологічної форми (синтетичної або аналітичної): укр. *у зобов'язанні*, англ. *obliged / obligated* (від *to oblige, to obligate* 'зобов'язати, зобов'язувати'), порт. *obrigado/a* (*зобов'язаний від obrigar* 'зобов'язати, зобов'язувати'); укр. *походить / виходить*, англ. *shall derive* (букв. 'походить'), порт. *deve derivar* (букв. 'походить'). Формально неелементарною є мінімальна синтаксична одиниця, що у своєму складі налічує дві або більше морфологічних форм зі своїми власними парадигматичними статусами, пор.: укр. *виконувати зобов'язання*, англ. *to perform obligations*, порт. *executar obrigações*; укр. *припинити дію за взаємною згодою*, англ. *to terminate by mutual consent*, порт. *extinguir-se por mútuo consentimento*; укр. *догівір купівлі-продажу*, англ. *sale and purchase agreement*, порт. *contrato de compra e venda*.

Семантична елементарність / неелементарність мінімальної синтаксичної одиниці перебуває у прямому відношенні до внутрішньої семантичної організації речення. Семантично елементарними виступають такі синтаксичні одиниці, які характеризуються валентною зумовленістю і демонструють первинний вияв таких валентностей, пор.: укр. *Сторони можуть визначити грошовий еквівалент зобов'язання в іноземній валюті* (п. 2 ст. 524 ЦК України), де синтаксичні одиниці є валентно зумовленими та репрезентують первинний вияв валентностей, відповідно, – (хто?) можуть визначити (що?) (чого?) (у чому?); англ. *The Governor General may from Time to Time appoint a Senator to be Speaker of the Senate* (Constitution Act, 1867, Canada (34)) – букв. *Генерал-губернатор має право* (у тексті – може) *час від часу призначати сенатора спікером у сенаті*, – (хто?) має право призначити (кого?) (ким?) (як часто?); порт. *As partes podem reunir no mesmo contrato regras de dois ou mais negócios* (ст. 405 ЦК Португалії) – букв. *Сторони мають право* (у тексті – можуть) *об'єднати домовленості двох або більше переговорів у одному договорі*, – (хто?) мають право об'єднати (що?) (чого?) (скільки?) (у чому?). Як видно з наведених прикладів української, англійської та португальської мов, семантична елементарність / неелементарність мінімальної синтаксичної одиниці може перебувати у прямому відношенні до внутрішньої семантичної організації речення незалежно від обраної мови. У той же час вартує відзначити, що у всіх трьох реченнях усі синтаксичні позиції є валентно визначені предикатом.

У наведених далі реченнях української, англійської та португальської мов необхідно звернути увагу на наповненість синтаксичної позиції суб'єкта, яка характеризується вторинним компонентом – інструментом. Так, укр. *Порука або застава, встановлена іншою особою, припиняється після заміни боржника* (п. 1 ст. 523 ЦК України) – (що?) (яка?) припиняється (коли?); укр. *Сума погашає вимоги кредитора у такій черговості ...* (ст. 534 ЦК України) – (що?) погашає (що?) (кого?) (як?); англ. *The Provisions of this Act referring to the Lieutenant Governor extend and apply to the Lieutenant Governor for the Time being of each Province* (Constitution Act, 1867, Canada (62)) – букв. *Положення закону щодо [прав і обов'язків] лейтенант-губернатора поширюються та застосовуються до лейтенант-губернатора на момент обрання незалежно від провінції*, – (що?) (які?) (чого?) поширюються та застосовуються (до кого?) (коли?) (де?); порт. *A prescrição do direito de indenização não importa prescrição da acção de reivindicação* (ст. 498 ЦК Португалії) – букв. *Обмеження права на компенсацію не встановлює обмежень щодо строку позовної давності*, – (що?) (чого?) (якого?) не встановлює (чого?) (яких?). Отже, будучи заповненою вторинним компонентом, синтаксична позиція у наведених прикладах посідає два значення – суб'єктне та інструментальне, що, в свою чергу, стає причиною її віднесеності до семантично неелементарних мінімальних синтаксичних одиниць. Це зумовлено внутрішньо реченнєвими і міжвідмінковими дериваційними стосунками. Більш того, семантична неелементарність засвідчується вторинним виявом морфологічної форми.

Таким чином, у завершення необхідно підкреслити, що у той час, коли у системі синтаксичних одиниць послідовно протиставляються слово і словосполучення як об'єкти вивчення малого синтаксису та речення і словосполучення як елементи великого і малого синтаксисів, а у термінознавстві здебільшого у фокусі знаходяться теоретико-методологічні та прагматичні питання дослідження, включаючи юридичний та ін. дискурс, термінографію, погляд на термінотворення у зобов'язальному праві в українській, англійській та португальській мовах зі сторони синтаксису та інтерпретація семантико-синтаксичних відношень терміносполук у зіставлюваних мовах, вихід на типологію синтаксичних зв'язків є лише поокремленими з-поміж перспективних напрямків подальших досліджень.

Література:

1. Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект : монографія / Анатолій Загнітко. – Донецьк, 2009. – 137 с.
2. Лучик А. А. Природа і статус еквівалентів слова у мовній системі / А. А. Лучик // Мовознавство. – 2006. – № 5. – С. 95–99.
3. Лучик А. А. Словник еквівалентів слова української мови / А. А. Лучик. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 174 с.
4. Николаева Т. М. Теории происхождения языка и его эволюции – новое направление в современном языкознании / Т. М. Николаева // Вопросы языкознания. – 1996. – № 2. – С. 79–89.
5. Hopper P.J., Traugott E.C. Grammaticalization / P.J. Hopper, E.C. Traugott. – Cambridge, 1993. – 256 p.
6. Cabré M.T., Sager J. C. Terminology: Theory, methods and applications / M. T. Cabré, J. C. Sager. – Amsterdam : Benjamins, 1999. – 260 p.
7. Trask, R. L. Key Concepts in Language and Linguistics / R. L. Trask. – London : Routledge, 1999. – 400 p.
7. Wüster, Eugen Das Worten der Welt, schaubildlich und terminologisch dargestellt. Sprachforum 60. – 1959. – 3/4: 183–203.

УДК 811.161.2

В. В. Чемпош,

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАТЕГОРІЇ ІНФОРМАТИВНОСТІ У ТЕКСТАХ НАЧАЛЬНОГО ФІЛОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

У статті визначено категорію інформативності у навчальному філологічному дискурсі. Розглянуто мовну репрезентацію категорії інформативності у навчальному філологічному дискурсі, з'ясовано її семантико-синтаксичні характеристики та прагматичні властивості.

Ключові слова: дискурс, навчальний філологічний дискурс, інформативність, надмірна насиченість.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КАТЕГОРИИ ИНФОРМАТИВНОСТИ В ТЕКСТАХ УЧЕБНОГО ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

В статье определена категория информативности в учебном филологическом дискурсе. Рассмотрено языковую репрезентацию категории информативности в учебном филологическом дискурсе, выяснено ее семантико-синтаксические характеристики и прагматические свойства.

Ключевые слова: дискурс, учебный филологический дискурс, информативность, чрезмерная насыщенность.

THE REPRESENTATION CATEGORY OF INFORMATIVITY IN THE training TEXTS OF PHILOLOGICAL DISCOURSE

In the article the category of informative educational philological discourse. Considered linguistic representation category of informative educational philological discourse found its semantic and syntactic characteristics and pragmatic properties. Text, primarily aimed at the reader, so you need to take into account his knowledge, perceptual opportunities purpose processing and so on. The information you want to convey a particular audience is always passed facts, and as complementary to the reader written – also the subject of study kvalitolohiyi. To explain a topic given the necessary amount of information presented, stress, concentration message because the process of short-perception. Over-saturation of information prevents the normal sense – this is one of the main problems of educational texts, but because the author uses linguistic resources that contribute to the stimulation of attention. The scientific literature is seen as informative section that provides company verbalized knowledge, their understanding, transferring and encoding reader. Category information content covers a number of linguistic and extra-linguistic issues. Informative, educational texts in philological discourse – is the transfer of scientific information, characterized by saturation complex sentences. An attempt to determine nayuzhyvani syntactic constructions that are used in academic texts philological discourse to cover new (or already known) information, its explanation, clarification, specification, interpretation. Consequently, coverage of scientific information in the academic literature for high school operates scientific-educational substyle, characterized by simple complicated sentences and complex multi members of separate sentences and false words, designs.

Key words: discourse, educational philological discourse, informational content, oversaturation.

Дослідженню категорії інформативності і визначенню її мовної репрезентації приділено багато уваги в працях сучасних зарубіжних і вітчизняних дослідників (І. Гальперін, З. Тураєва, О. Селіванова, Н. Валгіна, С. Гізатулін, Л. Михайлова, Є. Артемова, І. Алексеева та ін.), однак низка питань залишається відкритою для дискусії. Водночас потребує більш пильної уваги функційний аспект інформативності, бо дискусійним залишається питання репрезентації категорії валентності у навчальному філологічному дискурсі, зокрема, особливостей мовного вираження. Висвітлення цього питання є важливим для поглиблення теорії інформативності та особливостей представлення інформації у навчальній літературі. Зважаючи на це, тема статті видається актуальною та своєчасною.

Мета статті – визначення особливостей мовного вираження та значення категорії інформативності у навчальному філологічному дискурсі. Сучасний стан розвитку науки характеризується великою кількістю інформації, що в свою чергу спричиняє труднощі у навчальному процесі. Тому варто розробляти нові методи, які сприятимуть доступному, швидко отриманню та запам'ятовуванню матеріалу. Проблему отримання і передачі інформації (якість та структуру навчальної літератури) досліджували психологи, методисти, філологи: Л. Виготський, Ю. Лотман, Н. Арутюнова, В. Безпалько, Б. Успенський, В. Краєвський, та інші. Головним засобом навчання у вищій школі залишається навчальний підручник та посібник, що не тільки охоплюють систему та обсяг знань для профільної підготовки майбутніх філологів, а й визначають